

4.5.2026

Julkinen

VN/33963/2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

ASiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (74/2026 vp)

Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (*KEHA-keskus*) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 74/2026 vp). Hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023, jatkossa *kotoutumislaki*). Hallituksen esityksen tavoitteena on toimeenpanna pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus kotoutumisesta, jonka mukaan kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen, sekä on kannustavaa että velvoittavaa ja korostaa myös maahanmuuttajan omaa vastuuta.

KEHA-keskuksen lausunnossa esitetyt muutokset hallituksen esitykseen

Yleistä

KEHA-keskus kannattaa kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistamista sekä kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessien kehittämistä. KEHA-keskus on lausunnossaan hallituksen esityksestä korostanut, että esityksen vaikutustenarvioinnit ovat puutteellisia, erityisesti tiedolla johtamiseen, tietojärjestelmiin ja hallinnolliseen työhön liittyvien resurssien ja toimeenpanon osalta.

Esityksen tehokas toimeenpano edellyttää tarkennuksia perusteluihin ja säädöksiin, sekä tarkempaa arviointia esityksen vaikutuksista KEHA-keskuksen ylläpitämiin valtakunnallisiin tietojärjestelmiin. Kotoutumislain toimeenpano vaatii monialaista yhteistyötä, johon osallistuvat valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden viranomaiset. Viranomaisten välinen yhteistyö ja vastuut tulee olla riittävän selkeästi määritetty, jotta monialainen yhteistyötä voidaan toteuttaa.

Tiedolla johtaminen sekä valtakunnalliset tietojärjestelmät

4.5.2026

VN/33963/2024

KEHA-keskuksen valtakunnallisten tietojärjestelmien muutostarpeita ei ole huomioitu riittävässä määrin. Muutoksia tarvitaan ennen kaikkea työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmään, jonka käyttäjiä ovat työvoimaviranomaiset.

KEHA-keskus kiinnittää huomiota siihen, että kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen seurantakohteet on esityksessä määritelty osaksi lainsäädäntöä. Vaikka hallituksen esityksessä arvioidaan seuranta- ja arviointitehtävien lisääntyvän vain vähäisesti, KEHA-keskus katsoo uudistusten vaikuttavan arvioitua vahvemmin tiedolla johtamisen valtakunnallisiin kotoutumisen tieto- ja raportointituotteisiin. Tämä tarkoittaa valtakunnallisten tietojärjestelmien jatkokehittämistä, jotta toteuttaminen on mahdollista.

KEHA-keskus tuottaa seurantatietoa työ- ja elinkeinoministeriölle sekä kotoutumiseen osallistuville viranomaisille. Koska seurantatiedot kerätään kunnilta, niin myös kuntien on osallistuttava aktiivisesti seurannan toteuttamiseen. KEHA-keskuksen on tarjottava kunnille riittävästi neuvontaa sekä ohjeistusta, jotta KEHA-keskus voi tuottaa laadukasta seurantatietoa.

Kielitaidon arviointi

Esityksessä on todettu, että kielitaidon arvioinnissa voitaisiin hyväksyä useita eri viitekehyksiä. KEHA-keskus arvioi, että peruskielitaidon arvioinnin perusteluja tulisi muuttaa, jotta seuranta voidaan toteuttaa.

Ilman yhtenäistä kielitaidon arvioimisen mallia ei ole mahdollista tuottaa vertailukelpoista tiedontuotantoa ja kielitaidon kehittymisen seuranta. Opetushallituksen päättötestissä on erilaiset kielitaitotasot kuin esimerkiksi eurooppalaisessa viitekehyksessä. KEHA-keskus toteaa, että kielitaidon yhdenvertainen seuraaminen edellyttää toimivia ja yhtenäisiä arviointikäytäntöjä, joiden määrittämiseen KEHA-keskuksen on osoitettava riittävästi resursseja. Kielitaidon testaaminen kuuluu opetushallituksen hallinnonalaan, jonka vuoksi KEHA-keskus ei voi itsenäisesti toteuttaa yhtenäisiä arviointikäytäntöjä.

Kotoutumisen edistämisen rahoitus ja korvausjärjestelmä

KEHA-keskus katsoo, että hallituksen esityksessä ei ole riittävästi arvioitu korvausjärjestelmään tehtävien muutosten kustannus- ja resurssivaikutuksia. Erityisesti Maahanmuuttoviraston UMA-järjestelmän LAKO AUTO -järjestelmään liittyvien muutosten onnistumista pidetään kriittisenä. KEHA-keskus ei vastaa UMA:n kehittämisestä, mutta

4.5.2026

VN/33963/2024

kotoutumislain toimeenpano ja korvausten oikea-aikainen maksaminen on riippuvainen siitä, että UMA-järjestelmä on ajan tasalla. Tämä myös vähentää KEHA-keskuksen manuaalista työtä.

Pykälien 63, 64 ja 68 kumoaminen vähentäisi KEHA-keskuksen maksatusvolyyymia ja hallinnollista työtä, mutta siihen liittyy oikeudellisia ja hallinnollisia riskejä, mikäli takautuviin korvauksiin liittyvät siirtymäsäännökset eivät ole riittävän selkeitä. Ilman selkeä kotoutumislain 102 §:n säädettyä siirtymäsäännöstä KEHA-keskus ei voi korvata kunnille ja hyvinvointialueille niitä kustannuksia, jotka ovat syntyneet vuosina 2025 ja 2026. KEHA-keskuksen näkemyksestä esitystä tulisi muuttaa, niin 102 §:ssä säädettäisiin kahden vuoden siirtymäaika elinvoimakeskusten korvauspäätöksille sekä KEHA-keskuksen maksatukselle.

Alkuvaiheen palveluprosessit ja asiakkuudet

KEHA-keskus korostaa tarvetta tunnistaa kotoutuja-asiakkaan mahdollinen samanaikainen asiakkuus sekä työvoimapalveluissa että kunnan kotoutumispalveluissa. KEHA-keskus katsoo, että kunnan kotoutumispalvelut eivät usein ole yleisiä neuvonta- ja ohjauspalveluita, vaan asiakkuuteen perustuvaa, rinnakkain työvoimapalveluiden kanssa toteutuvaa tukea, erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa. Lainsäädännön kehittämisessä tulisi varmistaa, että tämä kentän arjen todellisuus näkyy selkeästi myös vastuusäännöksissä mahdollistaen toimivat tietojärjestelmäratkaisut.

KEHA-keskus kannattaa kotoutumiskielen selvittämisen kirjaamista osaksi alkuvaiheen osaamisen ja palvelutarpeen arviointia. Lausunnossa kuitenkin tuodaan esiin epäselvyydet kuntien ja työvoimaviranomaisten velvollisuuksista ruotsinkielisten kotoutumispalveluiden järjestämisessä. Ruotsinkielisten palveluiden rajallinen saatavuus voi johtaa viiveisiin palveluihin ohjauksessa ja asettaa ruotsiksi kotoutuvat asiakkaat eriarvoiseen asemaan. Lisäksi KEHA-keskus katsoo, että sääntelyssä tulisi selkeämmin määritellä kunnan velvollisuus tavoittaa kotoutumispalveluiden piiriin kuuluvat henkilöt.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on esitellyt lakimies Taisto Aaltonen ja ratkaissut ylijohtaja Heikki Heikkilä.